

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Dolores Lopetegi Aiestaran

*Lezo, Gipuzkoa
(1916-2018)*

Aurkibidea



Biografia



Lezoko Herriondo bailarako
Miura baserrian jaio zen
Dolores. Aita eta ama
Lezokoak ziren: aita Olamarta
baserrikoa eta ama Miura
bertakoa. Aitak deitzen
zioean Pasaiaiko portuan
egiten zuen lan barku
alemanak deskargatzen. Ama
hogeit urterekin ezkondu zen
Miurara horrela garaiko
legeen arabera bere anaia
bat soldaduskatik libratzen
baitzen. Hamaika seme-alaba
izan zituzten, baina zortzi bizi
izan dira urte askoan. Dolores
hirugarrena zen, txiki-txikitan
hasi zen baserriko lanetan eta
hamar urte zituenerako
Errenteriako plazara joaten
zen oinez baserriko barazkiak
eta frutak saltzera. Oso gutxi
ibili zen eskolan, urtebete
eskas, Errenteriako Rosaren
eskolan. Han ikasi zuen
irakurtzen eta idazten.
Hamahiru urterekin
Errenteriako Lino fabrikari
hasi zen lanean bainikak
egiten, bost eta erdietarako
irekitzen zuten Errenteriako
plaza eta lanera sartu
aurretik plazako salmenta
egiten zuen. 36ko gerran,
erreketeak Oiartzun aldetik
Lezora hurbildu zirenean
Miura baserriaren ondoan
ama eta hiru seme hil
zituzten. Hain zuzen ere
1936ko uztailaren 27an izan
zen gertaera hura oso
gertutik bizitu zuen
Doloresek, auzokoak
zituztenen hilketa baserriaren
ondoan gertatu zelako eta hil
zuten anai haietako bat bere
ahizparen mutil-laguna
zelako. Hogeita bederatzi
urterekin ezkondu zen
Lopene baserriko Alfonso
Salaberriarekin, Miura
baserriaren ondoan etxetxo
bat egin eta bertan bizitu
ziren. Orain Lezoko Kale
Nagusian bizi da alabarekin.

Zintak

LEZ-022

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Zabala, Edurne
- **Data:** 2009-11-24
- **Iraupena:** 84 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Etxeberria, Idoia

LEZ-023

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Zabala, Edurne
- **Data:** 2009-11-25
- **Iraupena:** 73 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Etxeberria, Idoia

Pasarteak

1. Gurasoak gazte ezkondu ziren

- **Erref:** LEZ-022/002
- **Iraupena:** 0:02:43. **Hasi:** 00:00:47. **Bukatu:** 00:03:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Baserría » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua

Laburpena:

Lezoko Miura baserrian jaioa, amaren jaiotetxean. Aita ere lezoarra eta baserritarra. Oso gazte ezkondu ziren, anaia soldadutzatik libratzeko, aita alarguna zen eta. Maizterrak ziren, eta ezkontzeko eraztuna eta belarritakoak eman zizkion amari etxeko andreak.

2. Familiako zoritxarrak; 1918ko gripea

- **Erref:** LEZ-022/004
- **Iraupena:** 0:02:30. **Hasi:** 00:03:43. **Bukatu:** 00:06:13
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Gertaera izugarriak eta ezbeharrak

Laburpena:

Hasiera pobrea egin zuten gurasoek. Amona Joakina, zorte txarrekoa: aitona hil zenekoa. Tranbia zaharra. Familiako beste zoritxar batzuk: osaba bat Melillako gerran eta beste bat 1918ko gripearekin hila. Zazpi hil ziren Lezon.

3. Umetatik lanean I: behizain

- **Erref:** LEZ-022/006
- **Iraupena:** 0:01:58. **Hasi:** 00:07:01. **Bukatu:** 00:08:59
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:

Oso txikitatik, baserriko lanetan. Apreta zaharrekin edo oinutsik behizain. Miseria. Eratzunak gustatzen zitzaizkion, eta amak Erreterian erosi zion. Galdu egin zuen eratzuna, eta berriz aurkitu.

4. Umetatik lanean II: behizain, fabrikan, plazan

- **Erref:** LEZ-022/008
- **Iraupena:** 0:03:17. **Hasi:** 00:09:04. **Bukatu:** 00:12:21
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Emakumeak lan-munduan (etxetik kanpo)
- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Bideak

Laburpena:

Eratzuna nola galdu zuen, eta topatu. Sei urte inguru zituen. Xistera berezia erosi zioten berarentzat, Erreteriarra plazara joateko. 13 urterekin liho fabrikan hasi zen; tratuarekin jarraitu zuen, hala ere. Goizeko bost eta erdietan. Bide txarrak. Etxean bazkaldu eta buelta lanera.

5. Umetatik lanean III: plaza

- **Erref:** LEZ-022/009
- **Iraupena:** 0:01:49. **Hasi:** 00:12:21. **Bukatu:** 00:14:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
- Ekonomia eta industria » Emakumeak lan-munduan (etxetik kanpo)
- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizkizunak eta otoitzak

Laburpena:

Bera Erreteriarra joaten zen plazara. Amona Donostiara, lehenago. Kaputxinotan elkartzen ziren Donostiara joaten ziren emakumeak; arrosarioa errezatzen joaten ziren bidean, oin hutsik.

6. Anaiak soldadu I: paketeak bidaltzen

- **Erref:** LEZ-022/010
- **Iraupena:** 0:03:55. **Hasi:** 00:14:10. **Bukatu:** 00:18:05

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

Gerra garaian, hiru anaiak soldadu joan ziren; baita anaiatzat zituzten beste bi ere. Etxean lan gehiago, orduan. Anaietako bat ospitalean egon zen Bartzelonan, moja euskaldunarekin. Paketeak bidaltzen zizkieten (dirua eta jana) trenez.

7. Anaiak soldadu II: haietako bat libratzeko legea

- **Erref:** LEZ-022/011
- **Iraupena:** 0:06:20. **Hasi:** 00:18:05. **Bukatu:** 00:24:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Jarrera politikoak » Liskarrak politikan
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Anaietako bat libratzeko aukera izan zuten. Joxe anaia ekarri zuten etxera, ondoezik zegoelako Valladoliden. Aita ere joan zen hara, albaiariak gomendatuta. Anaiari txapa-fabrikara bila joan zitzaion Guardia Zibila, desertoretzat salatuta. Aitak ez zuen jakin nahi zein zen salatzailea.

8. Anaiak soldadu III: promesa Santo Kristori

- **Erref:** LEZ-022/012
- **Iraupena:** 0:04:04. **Hasi:** 00:24:25. **Bukatu:** 00:28:29
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Osasun-zentroak
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Beste anaia bat ere soldadu eraman zuten. Egurra txikitzen ibiltzen zen, eta Atotxako ospitalean egon zen, eskuan min hartuta. Bisitan joan zen Dolores, eta soldadu zaurituak ikusita, ikaratu egin zen. Santo Kristori eskatu zion anaiak ondo bueltatzeko; egunero seietako mezara joaten zen. Bide txarrak.

9. Arropa eta oinetakoak eskasak

- **Erref:** LEZ-022/013
- **Iraupena:** 0:02:01. **Hasi:** 00:28:29. **Bukatu:** 00:30:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
- Ekonomia eta industria » Emakumeak lan-munduan (etxetik kanpo)

Laburpena:

<p>Elurretarako ez zuten arropa berezirik. Alpargatekin. Galtzerdirik ere ez.

Ohitsu egiten ziren hotzera. Oinetakoak eskuan zituztela, askotan, ez hausteko. Papeleran lanean zegoela gertatu zitzaiona. "Gorriya" deitzen zioten nagusiari.</p>

Transkripzioa

- Zer janzten zenuten elurretara joateko, halako elurra?
- Zer jantzi? Bai, deus ez, deus ez, hola jantzita, bai. Alpargatak.
- Ta gonakin o mantalakin o?
- Ez soinekuak, ta abriguak ta izaten genittun holako holakoak, izaten genittun bai. Ta, alpagatak, alpagatak.
- Eta zeak, azpitik galtzerdiyak o zerbaitte?
- Ez zen orduan [...] gaixua.
- A ze hotzak ez?
- Ez ohittu, ohittu itten da, ohittu itten da bai, ohittu itten da. Guk, beti Errenteriarra fabrikara joateko're papeleran jazten giñon oiñetakuak, papeleran. Ta, lehen esan detana, denda hontan jende ona beti izandu da ta,[fabrikako] nausiyak'e jazten giñttun kanpuan zeatu, eskuan ematen genitton, guk beti oiñetakuak eskuan. Hor jantzi beharrez eskuan.
- Baserritik hankutsik?
- Hankutsik o batzutan abarkak biñon hautsi iten zian, ez baitzun... materiala're lehen dena zon... oso diferentia zan dena ta...
- Zapatak eskuan.
- Beti zapata edo alpagata beti eskuan, ta han jazten genittun beti kanpuan. Ta egun batian nausiyak esan zigun nausiyak bazien...onak bazien, " Gorriya" deitzen giñon, san zian sartzeko, sartzeko barrena, papelera berta, bai, sartzeko barrena ta langilek zeuden tokira e, han jua ta, han uzteko, eamaten giñuna sarreran uzteko. Jende ona, jende ona.
- Ta "Gorriya" deitzen zenioten?
- Bai, zea, frailliak len izandu zana zea hortan, bazen oso, oso famili... oso billa elegantia zon hor,
- Bai, bai.
- Ezautu dezute ?
- Bai, bai.
- A! ezautu dezute /ezautuzute/... Errenteikua zea? A beira ze ondo. Dotoria zen hua. Ta bai, "Gorriya", ez dakit zeba nola zun izena, ez dakit, "Gorriya" deitzen giñon. Ta señora're ze elegantia zon han andria're elegante-elegantia ta alaba're alaba bakarra zun ta eunero juten zian eliza. Ta alabak'e, alabak'e, alaba bakarra zun. Bai, badakit nik zeñekin ibli zen eskolan ikasten hua, bai. Jende ona, jende ona beti tokatu dugu.

10. Gerra denboran, baserrian hogeia lagun

- **Erref:** LEZ-022/014
- **Iraupena:** 0:03:42. **Hasi:** 00:30:30. **Bukatu:** 00:34:12
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Baserria » Baserriko lanak » Abere-hiltzea
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:

<p>Lau-bost behi zituzten. Txerrikumeak hazten zituzten, saltzeko. Urtean bi txerri hiltzen zituzten. Gerra denboran 20-22 ziren etxean. Zeintzuk bizi ziren

baserrian. 41eko gosetea; ez zuten goserik pasatu. Artoa eta babarruna. Estraperloa, mendiz mendi.</p></div>
<div data-bbox="289 122 629 139" data-label="Section-Header">
<h2>11. Babarruna entregatu beharra</h2>
</div>
<div data-bbox="328 151 764 198" data-label="List-Group">

• **Erref:** LEZ-022/015
• **Iraupena:** 0:02:42. **Hasi:** 00:34:12. **Bukatu:** 00:36:54
• **Multimedia:** bideoa online ikusgai

</div>
<div data-bbox="289 210 364 225" data-label="Section-Header">
<h3>Gaia(k):</h3>
</div>
<div data-bbox="328 237 885 284" data-label="List-Group">

• Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
• Lanbideak » Polizia
• Bestelako kontuak » Gaur egungo kontuak

</div>
<div data-bbox="289 295 392 310" data-label="Section-Header">
<h3>Laburpena:</h3>
</div>
<div data-bbox="289 310 859 358" data-label="Text">
<p>Babarruna entregatu beharra. Tranpak: belar metan eta sasietan gordeta. Guardia Zibilen kontrolak. Behin, lurpean sartu zuten babarrun barrika. Gainean erein zuten, eta ustel usaina. Barrika lehertu egin zen.</p>
</div>
<div data-bbox="289 381 561 397" data-label="Section-Header">
<h2>12. Behizain eta bertsotan</h2>
</div>
<div data-bbox="328 410 764 458" data-label="List-Group">

• **Erref:** LEZ-022/016
• **Iraupena:** 0:03:07. **Hasi:** 00:36:54. **Bukatu:** 00:40:01
• **Multimedia:** bideoa online ikusgai

</div>
<div data-bbox="289 469 364 484" data-label="Section-Header">
<h3>Gaia(k):</h3>
</div>
<div data-bbox="328 496 869 559" data-label="List-Group">

• Aisia » Kultura » Irakurtzea
• Ekonomia eta industria » Emakumeak lan-munduan (etxetik kanpo)
• Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
• Aisia » Kultura » Bertsolaritza

</div>
<div data-bbox="289 570 392 586" data-label="Section-Header">
<h3>Laburpena:</h3>
</div>
<div data-bbox="289 586 892 650" data-label="Text">
<p><p>Behizain zebilela bertsoak ikasten zituen, irakurrita. Eskolan ez zen asko ibili. Bertsopaperak gustatzen zitzaizkion. Erraz ikasten zituen. Batzuk gogoratzen ditu. Txirrita eta Xenpelar bertsolariak. "Bretoianak" bertso-sorta errezitatzen hasi da.</p></p>
</div>
<div data-bbox="289 673 868 706" data-label="Section-Header">
<h2>13. Mari Iñaxi eta Bartoloren elkarrizketa azaltzen duten koplak I</h2>
</div>
<div data-bbox="328 719 764 766" data-label="List-Group">

• **Erref:** LEZ-022/019
• **Iraupena:** 0:00:39. **Hasi:** 00:42:00. **Bukatu:** 00:42:39
• **Multimedia:** bideoa online ikusgai

</div>
<div data-bbox="289 776 364 792" data-label="Section-Header">
<h3>Gaia(k):</h3>
</div>
<div data-bbox="328 803 683 834" data-label="List-Group">

• Aisia » Kultura » Bertsolaritza
• Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bertsoak

</div>
<div data-bbox="289 846 392 862" data-label="Section-Header">
<h3>Laburpena:</h3>
</div>
<div data-bbox="289 861 899 893" data-label="Text">
<p>Mari Iñaxi eta Bartoloren arteko elkarrizketa kontatzen duten koplak kantatzen ditu.</p>
</div>
</html>

14. Mari Iñaxi eta Bartoloren elkarrizketa azaltzen duten koplak II

- **Erref:** LEZ-022/021
- **Iraupena:** 0:00:38. **Hasi:** 00:42:54. **Bukatu:** 00:43:32
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Bertsolaritza
- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bertsokak

Laburpena:

Mari Iñaxi eta Bartoloren arteko elkarrizketa kontatzen duten koplak. Jarraipena.

15. Eskolara, doktrina ikastera; batuketak egiten fabrikari

- **Erref:** LEZ-022/023
- **Iraupena:** 0:05:13. **Hasi:** 00:44:04. **Bukatu:** 00:49:17
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Doktrina
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Sakramentuak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak

Laburpena:

<p>Eskolara urtebetea joan zen, doktrina ikasteko. 11 urterekin Jaunartze Handia egiteko. Don Luis apaizak ez zion utzi 11 urte bete gabe Jaunartzea egiten, eta Erreterian egin zuen Don Benitorekin. Batuketak egiten fabrikari ikasi zuen, bordadoran. Xolek erakutsi zion. Eskolan, Erreterian.</p>

16. Hagineko minez umetan

- **Erref:** LEZ-022/026
- **Iraupena:** 0:03:36. **Hasi:** 00:50:02. **Bukatu:** 00:53:38
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Gaixotasunak
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Medikak eta sasimedikak
- Herria, azpiegitura » Garraioak » Bizikletak eta motorrak

Laburpena:

Lo egin ezinik egoten zen, hagineko minez. Hortz denak usteldu zitzaizkion, eta hamazazpi urterako berriak jarri zituen. Beroa jartzen zuen, baina ez ziren medikura joaten. Aireplanoak pasatzean, garrasika, gozoki eta txokolate eske.

17. Umetako jolasak: korrika eta saltoka

- **Erref:** LEZ-022/027
- **Iraupena:** 0:02:58. **Hasi:** 00:53:38. **Bukatu:** 00:56:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:

<p>Umetako jolasak. Korrika, botoa harrika bota, arbolak ukitzen, gorde-gordeka. Sokasaltoak, kromoak. Kanikak. Panpinarik ez; kartoizkoak. Trapuz egiten zuten. Baloirik ere ez. Gomazko pilotak. Bezperak.</p>

18. Beti goiz jaiki beharra; argindarrik gabeko garaia

- **Erref:** LEZ-022/028
- **Iraupena:** 0:03:28. **Hasi:** 00:56:36. **Bukatu:** 01:00:04
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura
- Baserría » Baserríko bizimodua » Baserríko bizimodua
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak

Laburpena:

Umetatik lanean. Oso goiz jaikitzen ziren. Lauretan jaiki da urte askoan. Aita lo gutxikoa zen; zigarroa eretzen leihoan. Argindarrík ez zuten hasieran; Vasco Navarra jarri zutenekoa. Kandela eta kriseilua, olioarekin.

19. Aza-babarruna eguerdian

- **Erref:** LEZ-022/029
- **Iraupena:** 0:03:15. **Hasi:** 01:00:04. **Bukatu:** 01:03:19
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Baserría » Baserríko bizimodua » Baserríko bizimodua
- Lanbideak » Batetik bestera zebiltzanak

Laburpena:

Su baxua gerra denbora arte izan zuten. Gero, ekonomika. Laratzean zintzilík. Egurra ere zen nahikoa. Eguerdian aza-babarruna normalean. Antxoa asko zegoen; saltzaileak baserriz baserri. Bisigua ere zelaira botatzen ezagutu du, ezin saldu eta. Gisatua, patata askorekin. Edateko, pitarra. Denak batetik jaten.

20. Egun berezietan, oilaskoa eta arroz-esnea

- **Erref:** LEZ-022/030
- **Iraupena:** 0:02:17. **Hasi:** 01:03:19. **Bukatu:** 01:05:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Baserría » Baserríko lanak » Baratzea eta soroa
- Baserría » Baserríko lanak » Herrira saltzera, erostera
- Baserría » Baserríko bizimodua » Baserríko bizimodua

Laburpena:

Egun berezietan, oilaskoa eta arroz-esnea. Ama sukaldari ona zen. Oilo zopa asko jaten zen, fideoarekin. Fruta, otordutik kanpo jaten zuten. Sagar mota asko. Udarea. Muxika. Urrak. Onena plazarako.

21. Arropa garbitzen, eskuz

- **Erref:** LEZ-022/031
- **Iraupena:** 0:03:20. **Hasi:** 01:05:36. **Bukatu:** 01:08:56
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea

Laburpena:

Etxeko lanak: arropa eskuz garbitzen zuten. Etxean bazuten ura, baina askotan erre kara joaten ziren, arropa buruan hartuta. Mikurara joaten ziren. Lixibarik ez zuten egiten. Oholean, xaboiarekin. Beratzen. "Berdetara", eguzkitan.

22. Belauniko, lurra hondartzen

- **Erref:** LEZ-022/032
- **Iraupena:** 0:02:01. **Hasi:** 01:08:56. **Bukatu:** 01:10:57
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Garbitasun pertsonala

Laburpena:

Etxeko garbitasuna: hondartu egiten zuten lurra, belauniko. Aulkiak ere garbitzen zituzten. Arropa konpontzen: adabakiak. Orain modan jarri dira! Ahizpa behi lanekin egoten zen gehiago.

23. Fabrikako oporretan, etxe zuritzen

- **Erref:** LEZ-022/033
- **Iraupena:** 0:04:29. **Hasi:** 01:10:57. **Bukatu:** 01:15:26
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak

Laburpena:

Etxea zuritu egiten zuten. Fabriketan ez duten oporraldirik. "Sabado inglés", larunbat arratsaldea jai. Zazpi egun libre, eta lanerako baliatzen zuten: etxea karez zuritu eta koltxoia jo behar; makilarekin jo. Miura etxe ederra zen. Koloreak egiten zituzten.

24. Nagusiarekin zuten harremana

- **Erref:** LEZ-022/034
- **Iraupena:** 0:01:59. **Hasi:** 01:15:26. **Bukatu:** 01:17:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua

Laburpena:

Maizterrak ziren. Baserria gerra ondoren erosi zuten. Ategorrietakoa zen nagusia, donostiarra. Harekin zuten harremana. Urtean ordaintzen zen errenta, abenduan. San Francisco egunean, berriz: esnea, oilo bat... Bakailoa ematen zieten opari.

25. Umetatik lanean IV: plaza

- **Erref:** LEZ-022/035
- **Iraupena:** 0:02:01. **Hasi:** 01:17:25. **Bukatu:** 01:19:26
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa
- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- Ekonomia eta industria » Emakumeak lan-munduan (etxetik kanpo)

Laburpena:

Hamar urterekin hasi zen plazara joaten, eta urte askoan ibili zen. Orbegozon zegoela geratu zen, fruta ihartu egin zelako. Aza, patata, porruak, tipula, lekak, babarruna. Fruta eta arrautzak.

26. Diru gutxi etxean; aita, itsasontzian deskargatzen

- **Erref:** LEZ-022/036
- **Iraupena:** 0:02:34. **Hasi:** 01:19:26. **Bukatu:** 01:22:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Itsasoa » Arrantzontziko bizimodua eta lanak » Eguraldia, ilargia eta mareak

Laburpena:

Jana bazuten, baina dirua falta. Aitak portuan egiten zuen lana, alemaniarren itsasontziak deskargatzen. Itsaso txarra zegoenean, ontziak ezin sartu, eta Bilbora. Superportuari buruzko iritzia. Itsasontzien txistua entzuten zuten.

27. Lehen, eguraldi okerragoa: tximistak

- **Erref:** LEZ-022/037
- **Iraupena:** 0:02:22. **Hasi:** 01:22:00. **Bukatu:** 01:24:22
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Gertaera izugarriak eta ezbeharrak
- Natura » Meteorologia

Laburpena:

Lehen, eguraldi okerragoa egiten ei zuen. Trumoi-tximistak; behia airean bota zuen behin. Haizeak eta tximistak botatako arbolak.

28. Ama-seme batzuk nola hil zituzten, gerra garaian

- **Erref:** LEZ-023/002
- **Iraupena:** 0:04:17. **Hasi:** 00:00:18. **Bukatu:** 00:04:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Gerrako gertaerak, etxe ondoan izandako hilketak. Nazionalak Errenteriarra sartu zirenean, ama ihesi joan zen hiru semerekin. Erreketee topatu, eta hil egin zituzten. Zaharrenak ikurrina zuen gerrikoan. Lurperatzaileak esan ziena.

29. Ahal zuten tokian ezkutatu ziren denak

- **Erref:** LEZ-023/003
- **Iraupena:** 0:03:29. **Hasi:** 00:04:35. **Bukatu:** 00:08:04
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

Laburpena:

Hilketen egunean, beraiek ere ezkutatu egin ziren. Mutiko batek aurkitu zituen, iluntzean. Aita Jaizkibelera joan zen. Izebaren baserrira joan ziren denboraldi baterako, ikaratuta.

30. Etxera noiz bueltatu ziren

- **Erref:** LEZ-023/005
- **Iraupena:** 0:01:54. **Hasi:** 00:08:16. **Bukatu:** 00:10:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera

Laburpena:

Irailaren 13an sartu ziren Lezora nazionalak, Jaizkibeldik. Orduan bueltatu ziren etxera. "Cara al sol". Uztailaren 27an gertatu ziren hilketak.

31. Hildakoen erretratuak

- **Erref:** LEZ-023/006
- **Iraupena:** 0:04:11. **Hasi:** 00:10:10. **Bukatu:** 00:14:21

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Ama-semeen hileta. Hilkutxa gabe lurperatu zituzten. Hildakoen argazkiak erakusten ditu. Maria ama eta semeak: Enrike, Sebastian eta Domingo. Ahizparen mutil-laguna zen Domingo.

32. Tiro hotsak

- **Erref:** LEZ-023/009
- **Iraupena:** 0:03:07. **Hasi:** 00:15:31. **Bukatu:** 00:18:38
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

"Pakun", tiro hotsak entzuten zituzten. Jaizkibeldik sartu ziren. Kintak deitzen hasi ziren gero. Langile batailoiei buruzko kontuak. Beraien baserriko ganbaran kanpoko jendea hartu zuten.

33. Bonbak bota zituzten Lezon

- **Erref:** LEZ-023/010
- **Iraupena:** 0:03:04. **Hasi:** 00:18:38. **Bukatu:** 00:21:42
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

Bonbak bota zituzten Lezon, eta kale garbitzailea hil zen: Felix. Milizianoak egon ziren hasieran, ehizako eskopetekin. Gorriek elizak erre behar zituztela, besteak emakumeak zintzilik jartzen zituztela... beldurra zuten.

34. Kintak deitzen hasi ziren; fusilatuak

- **Erref:** LEZ-023/011
- **Iraupena:** 0:00:58. **Hasi:** 00:21:42. **Bukatu:** 00:22:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

Etxera itzuli zirenean, kintak deitzen hasi ziren. 15 kinta harrapatu zituzten. Desertoreak.

35. Gerran fusilatuak

- **Erref:** LEZ-023/012
- **Iraupena:** 0:04:02. **Hasi:** 00:22:40. **Bukatu:** 00:26:42
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Auzoko gizon baten kontuak (Juan Bautista): fusilatu egin zuten. Oiartzungo kanposantuan lurperatuak; nola hiltzen zituzten kontatzen du. Metraila hotsa. Errenteriako Don Gerbasio eta Don Martin apaizak ere hil zituzten, Hernanin.

36. Errugabe asko hil zuten

- **Erref:** LEZ-023/014
- **Iraupena:** 0:01:10. **Hasi:** 00:27:08. **Bukatu:** 00:28:18
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Bizkarrondo baserrikoa ere fusilatu egin zuten. Oiartzunera joan zen batean, San Marko non zen azaldu zion bati.

37. Gerra eta gero, makiak

- **Erref:** LEZ-023/015
- **Iraupena:** 0:02:18. **Hasi:** 00:28:18. **Bukatu:** 00:30:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

Gerra amaitzen ari zela eta, anaiak etxera bidali zituzten. Baina gero makiak zirela eta, berriz mobilizatu zituzten. Sei urte pasatu zuten haiek.

38. Etxeko mutilak soldadu

- **Erref:** LEZ-023/017
- **Iraupena:** 0:01:42. **Hasi:** 00:30:47. **Bukatu:** 00:32:29
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

Anaiek ere egundokoak kontatzen zituzten, gerran ibilitakoak ziren eta. Anaiordea kamillero ibili zen. Mutilak hil ote ziren, beti kezkatuta. Frontetik idazten zieten. Gerra tristea dela dio.

39. Gerraosteko gosea

- **Erref:** LEZ-023/018
- **Iraupena:** 0:00:44. **Hasi:** 00:32:29. **Bukatu:** 00:33:13
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Gerra ondorenean ez zuten goserik pasatu, babarruna, esnea eta taloa bazituztelako baserrian. Gerrak arrastoa utzi zuen.

40. Gaubeila, ondo pasatzeko aitzakia

- **Erref:** LEZ-023/020
- **Iraupena:** 0:01:47. **Hasi:** 00:34:32. **Bukatu:** 00:36:19
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Hiletak

Laburpena:

Etxean hiltzen ziren denak. Gaubeila egiten zuten. Otoitz egiten zuten, baina barre ere bai. Kafea ematen zieten. Goizez izaten zen hileta elizkizuna. Bizkarrean eramaten zuten hilkutxa, oinez.

41. Beti lutoz jantzita

- **Erref:** LEZ-023/021
- **Iraupena:** 0:00:58. **Hasi:** 00:36:19. **Bukatu:** 00:37:17
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Hiletak
- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Ohiturak eta sinesmenak

Laburpena:

Lutoa eraman beharra. Bi urte, sei hilabete, hiru hilabete... hildakoaren senidetasunaren arabera. Mantila jartzen zuten elizarako.

42. Arropa gutxi, zorrak ugari

- **Erref:** LEZ-023/023
- **Iraupena:** 0:02:12. **Hasi:** 00:38:08. **Bukatu:** 00:40:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Ez zuten arropa askorik. Beste batzuen ere gustura hartuko lukete. Manuel Jimenezen denda. Larunbatetan kobratzen zuten jorrala. Pixkanaka ordaintzen

zituzten soinekoak. Dendan apuntatuta uzten zuten askok, gero ordaintzeko. Zorrei buruz amonak zioena.

43. "Atsolorra" egiten zuten

- **Erref:** LEZ-023/024
- **Iraupena:** 0:03:09. **Hasi:** 00:40:20. **Bukatu:** 00:43:29
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak
- Ohiturak eta bizimodua

Laburpena:

<p>Atsolorra. Berak ez du egin, baina ahizpak bai, zazpi hurrekin; gazte alargundu zen (senarrak papeleran egiten zuen lana, eta laguntza eman zioten handik). Atso kuadrilla elkartzen zen atsolorrean. Merienda zen. Aitona bat ere eramaten zuten, harekin barre egiteko.</p>

44. Don Joserekin jaiotzen ziren umeak

- **Erref:** LEZ-023/025
- **Iraupena:** 0:02:34. **Hasi:** 00:43:29. **Bukatu:** 00:46:03
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Medikuak eta sasimedikuak
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak

Laburpena:

Umeak etxean jaiotzen ziren. Don Jose praktikantea joaten zen. Berak klinikan izan ditu gehienak. Emakumeren bat izaten zen laguntzen, auzokoak. Ahizpak ere bazekien zilborrak egiten.

45. Nobio garaiak

- **Erref:** LEZ-023/029
- **Iraupena:** 0:02:45. **Hasi:** 00:47:26. **Bukatu:** 00:50:11
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea

Laburpena:

Gaztetan Errenteriara joaten ziren. Txikierdin behin bakarrik egon dela uste du. Aita zorrotza zuen. Senargaia nola ezagutu zuen; auzokoa zen. Gure Borda jatetxera joaten zen zerbitzera, egun berezietan, Lezora. Bueltan etxera laguntzen hasi zen mutila, gauetan.

46. Ezkontza eta ezkonbidaia

- **Erref:** LEZ-023/031
- **Iraupena:** 0:02:35. **Hasi:** 00:50:24. **Bukatu:** 00:52:59
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ezkontzak

Laburpena:

Ezkondu aurretik, amek ez zuten aholkurik ematen. Sexua tabua zen. San Marko egunean ezkondu ziren. Amasan bazkaldu zuten, trenez joanda. Madrilerara eta Bartzelonara egin zuten ezkontza bidaia; urruti zen ordurako.

47. Etxebizitza eskasia eta inmigrazioa

- **Erref:** LEZ-023/032
- **Iraupena:** 0:01:49. **Hasi:** 00:52:59. **Bukatu:** 00:54:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Beste erlijio eta sinesmen batzuk
- Ekonomia eta industria » Boom industrialak
- Ekonomia eta industria » Lantegiak » Gipuzkoako lantegiak

Laburpena:

Etxea nola egin zuten azaltzen du. Orain bizitza bakarra da, baina lehen hiru ziren. Etxebizitza eskasia zen orduan, eta kanpoko jende asko. Orbegozo lantegian zebiltzan lanean. Protestante bat ere bizi izan zen han.

48. "Txiki-txikitandik" abestia

- **Erref:** LEZ-023/034
- **Iraupena:** 0:02:08. **Hasi:** 00:54:53. **Bukatu:** 00:57:01
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bestelako kantak
- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Kantei buruzko azalpenak

Laburpena:

Bordatxo sagardotegian kantatzen zuten "Txiki-txikitandik" abestia kantatzen du. Beste bi kanta aipatzen ditu.

49. Esaera zaharrak

- **Erref:** LEZ-023/037
- **Iraupena:** 0:02:00. **Hasi:** 00:58:36. **Bukatu:** 01:00:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Esaerak
- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bestelako kantak

Laburpena:

Ipuinik ez du gogoratzen. Abesti bat erreztatzen du. Esaera zaharrak.

50. Donostiara joan, eta han erdaraz

- **Erref:** LEZ-023/039

- **Iraupena:** 0:02:10. **Hasi:** 01:00:54. **Bukatu:** 01:03:04
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera

Laburpena:

Euskaraz beti, erdaraz ez zekiten eta. Aitak eta amak ez zekiten idazten. Lantegian ere denak euskaldunak ziren. Mediku euskaldunak ere baziren. Donostiara joan, eta erdaraz galdetu zion bati; hark euskaraz bazekien.

51. Elkarri laguntzeko ohitura, baserrietan

- **Erref:** LEZ-023/041
- **Iraupena:** 0:01:28. **Hasi:** 01:03:53. **Bukatu:** 01:05:21
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana
- Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak

Laburpena:

Lehen, elkarri laguntzen zioten eta ondo konpontzen ziren denak. Laian egiten zuten.

52. Neskek baserrira ezkondu nahi ez

- **Erref:** LEZ-023/042
- **Iraupena:** 0:02:08. **Hasi:** 01:05:21. **Bukatu:** 01:07:29
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak
- Baserría » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:

Garai batean baserrietan maiorazgoa izatea gauza handia zen, baina gero asko mutilzahar geratu dira. Neskek ez zuten baserrira ezkondu nahi.

53. Ez zaio gaurko nesken janzkera gustatzen

- **Erref:** LEZ-023/044
- **Iraupena:** 0:01:48. **Hasi:** 01:07:46. **Bukatu:** 01:09:34
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu
- Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak

Laburpena:

Lehen eskotea tapatzen ibiltzen ziren. "Petxera" jartzen zuten, titirik ez erakusteko. Orain, berriz, dena bistan eramaten dute askok. Ez zaio polita iruditzen. Gaur egungo moda.

54. Auto gutxi zegoen Lezon

- **Erref:** LEZ-023/046
- **Iraupena:** 0:01:47. **Hasi:** 01:09:49. **Bukatu:** 01:11:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Garraioak » Autoak

Laburpena:

Lezo askoz txikiagoa zen lehen. Autorik ez zen. Jaunartzea egin zuen garaian, bi-hiru kotxe ibiltzen ziren herrian.

55. Xakariasen kontuak

- **Erref:** LEZ-023/047
- **Iraupena:** 0:01:11. **Hasi:** 01:11:36. **Bukatu:** 01:12:47
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak

Laburpena:

Xakarias izeneko baten kontuak. "Arrunt xelebria zen". Txispa zuen. Sagardotegia zuten Txerrimuñon.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2024-05-15

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com